

Recente roofvogelliteratuur 1996/97

Rob G. Bijlsma

Arroyo B. 1996. Successful breeding by a first-year male Montagu's Harrier. Bird Study 43: 383-384.

Onvolwassen mannetje en dito vrouwtje Grauwe Kiek in 1994 in NO-Spanje vertoonden exact zelfde patroon en frequentie in balts als adulte paren. Eerste nest van onvolwassen paar op 200 m afstand van adult paar, echter geregeld strubbelingen en hervestiging met tweede nest op 800 m afstand. Berekend legbegin van 7 mei was later dan gemiddelde voor populatie in dat jaar (28 april). Drie jongen vlogen succesvol uit, met gewichten die gelijk waren aan andere vliegvlugge jongen van dezelfde sekse. Frequentie van prooiaanvoer was hoger dan gemiddeld voor de populatie onder studie (resp. 0.47 en 0.37 prooien/uur). Vermoedelijk was 1994 een jaar met veel eerstejaars in de populatie vanwege een zeer goede jongenproductie in 1993. Tot dusverre waren broedende eerstejaars vrijwel altijd vrouwtjes; een succesvol eerstejaars mannetje was niet eerder gemeld, ook niet elders.

Biemans J. 1996. Overzicht nestkasten 1996. Slechtvalk Nieuwsbrief 2(2): 6-7.

Op ten minste 8 locaties in het land hangen nu nestkasten voor Slechtvalken; twee daarvan leverden in 1996 een broedgeval op, bij andere hielden zich geruime tijd Slechtvalken op. Er zijn plannen voor uitbreiding van het aantal kasten. Hopelijk blijft de registratie ervan centraal geregeld.

Bijlsma R.G. 1996. Doorschieten van kraaiennesten in relatie tot Ransuilen *Asio otus*. Drentse Vogels 9: 39-41.

Ransuilen broeden meestal op oude kraaiennesten. Of zo'n nest wel of niet is bezet door Ransuilen kan niet worden vastgesteld door een trap tegen de boom te geven (iets wat bij roofvogels wel werkt). Ransuilen drukken zich dan namelijk in de nestkom. Zodoende lopen ze een goede kans afgeschoten te worden tijdens kraaienbestrijding in het voorjaar. Omdat kraaiennesten voor uilen en valken belangrijke broedplaatsen zijn, en kraaien bovendien zelden een oud nest hergebruiken, zou beschieting van kraaiennesten achterwege moeten blijven.

Bijlsma R. 1996. Hazelwormen: hapklare brokken voor Buizerds. Meetnet Reptielen - Nieuwsbrief 8: 4.

Bij één buizerdpaar in West-Drenthe werden in 1992-96 resp. 3, 9, 4, 1 en 1 hazelwormen als prooi op het nest aangetroffen (op in totaal resp. 66, 95, 57, 67 en 53 prooien).

Cerasoli M. & Penteriani V. 1996. Nest-site and aerial meeting point selection by Common Buzzards (*Buteo buteo*) in Central Italy. J. Raptor Res. 30: 130-135.

Bij 15 buizerdparen werden een groot aantal variabelen op en rond het nest opgemeten en vervolgens getest op significantie in verband met nestsucces. Daar komt uiteraard iets uit, maar of het wat zegt is maar de vraag. Het principe van ontmoetingsplek is me helemaal onduidelijk: wat nu relatie met afstand tot dichtstbijzijnde nestplek, is het niet gewoon de beste plek voor thermiek of opgaande wind?

Chartier A. 1996. Biologie et reproduction de l'épervier d'Europe dans le bocage normand. Première partie: densité et sites de reproduction. Cormorant 9(42): 105-112.

Studie naar broedbiologie van Sperwers in Normandië in 1983-91. Dichtheid varieerde van 15.6 paren/100 km² in bos tot 9.0 paren/100 km² ruilverkaveld gebied. Koppelt voorkomen aan grootte van bossen (16% van 104 bosjes kleiner dan 1 ha bezet, tot alle 5 bossen van >20 ha bezet), echter zonder te kijken of dit afwijkt van een random verdeling. Verder uitgebreide informatie over nestboomkeuze en -hoogte, zonder koppeling met voorkomen van betreffende boomsoorten en hoogtes in het onderzoeksgebied. Vergelijking met gegevens uit literatuur (vooral oud materiaal) zinloos, omdat geen informatie wordt verstrekt over aandeel bos en kwantitatieve verdeling van boomsoorten in resp. gebieden.

Clarke A., Prince P.A. & Clarke R. 1996. The energy contents of dragonflies (Odonata) in relation to predation by falcons. *Bird Study* 43: 300-304.

Libellen vormen een belangrijke voedselbron voor Boomvalken. De recente expansie van Boomvalken in Oost-Engeland is wel toegeschreven aan de aanleg van grote waterreservoirs, waardoor een aantal libellensoorten enorm is toegenomen (verbeterd voedselaanbod voor juveniele Boomvalken). In deze studie wordt de energie-inhoud van algemeen in Engeland voorkomende libellen gekwantificeerd. Deze bleek niet wezenlijk af te wijken van die van aquatische ongewervelde dieren, terwijl het as-aandeel niet varieerde naar libellensoort, echter significant afnam naarmate een libel groter was. De gemiddelde energie-inhoud van een libel bedroeg 24.6 kJ/g droge massa. Per individuele libel varieerde het van 0.8 tot 9.4 kJ. De auteurs becijferen dat een juveniele Boomvalk in de nazomer aan de vangst van 75-90 Paardebijters *Aeshna mixta* of 200-250 Bruinrode Heidelibellen *Sympetrum striolatum* per dag genoeg heeft om rond te komen.

Clarke R. 1996. Montagu's Harrier. Arlequin Press, Chelmsford. VIII + 208 pp. ISBN 1 900159 35 X. Gebonden met stofomslag. f65.-.

De Grauwe Kiek heeft het afgelopen decennium veel aandacht gekregen, niet alleen in Nederland (zie ook Ben Koks en Erik Visser in deze Takkeling) maar ook in Italië, Frankrijk, Spanje, Duitsland en zelfs Engeland (waar een handjevol paren persisteert). Een goede keus dus om deze soort een monografie toe te delen. Clarke is een echte kiekendief-enthousiast, met een gezonde interesse voor wat buiten Engeland plaatsvindt. Dat straalt zijn boek ook uit en het is verplichte kost voor iedere roofvogelfreak. Er kleven enkele manco's aan het boek:

- slordig geredigeerd met nogal wat fouten,
- te weinig tabellen, figuren en kaarten (tekst is niet effectief als het gaat om verduidelijking van trekbanen, verspreiding, aantalsverloop en allerlei parameters),
- niet altijd juiste weergave van informatie uit literatuurbronnen (in Groningen zijn wel drie eerstejaars mannetjes vastgesteld, maar of die wel of niet succesvol hebben gebroed, valt niet op te maken uit het betreffende artikel in De Takkeling; evenmin is zeker dat in Groningen geboren jongen op de geboorteplaats terugkeren, er wordt door Koks alleen gemeld dat er geregeld vogels met Arnhem-ringen worden gezien),
- geen oordeel geven over elkaar tegensprekende informatie. Dit is vooral vervelend waar het gaat om aantalsverloop in broedgebieden: met wat creatief winkelen in Oosteuropese en Russische literatuur is toch wel te achterhalen dat de soort het ook daar niet best doet, ondanks het feit dat er 10.000-en paren rondvliegen; de opgegeven trends in Tabel 2 moeten met een korrel zout worden genomen. Ook het geharrewar rond de geslachtsverhouding van nestjongen verdient een kritischer beoordeling: hoezo klakkeloos uitgaan van wat auteurs opgeven? Laat die eerst maar eens beschrijven hoe ze mannetjes van vrouwtjes onderscheiden (bijv. Leroux & Bretagnolle in J. Avian Biol. 27: 63-69).

Deze bezwaren hoeven niemand af te schrikken. Sinds deel II van *Birds of the Western Palearctic* verscheen in 1980 is geen poging meer ondernomen de kennis van Grauwe Kieken samen te vatten (even afgezien van de beknopte informatie in het *Handbook of the Birds of the World*). Het veelvuldige gebruik van Italiaanse, Franse en Spaanse bronnen is een formidabel pluspunt in Clarke's boek. Ook de uitgebreide beschrijvingen van slaapplekken, waaronder van >1000 exemplaren in India en Senegal, zijn boeiend. Verder wordt uitgebreid ingegaan op de herkenning van Grauwe, Blauwe en Steppenkiekendief (inclusief kleurenplaten van Bruce Pearson), broedbiologie, voedselkeus en beschermingszaken (veel GK's broeden in akkergewassen, waar ze zonder hulp van de mens zelden jongen grootbrengen).

Cresswell W. 1996. Surprise as a winter hunting strategy in Sparrowhawks *Accipiter nisus*, Peregrines *Falco peregrinus* and Merlins *F. columbarius*. *Ibis* 138: 684-692.

Winterjacht op Tureluurs, Bonte Strandlopers en Veldleeuweriken in wadgebiedje in Schotland. Jachtvluchten van Sperwers en Smellekens duurden kort (<1 min) en bestonden normaliter uit één vangpoging. Slechtvalken deden er langer over (met meerdere vangpogingen). Alle drie gebruikten verrassing als jacht tactiek (prooi vaak op <100 m), het minst door Slechtvalken (aanval ook op >500

m van prooi ingezet). Meeste achtervolgingen van prooi duurden <5 seconden, maar Slechtvalk en vooral Smelleken (bij achtervolging van Veldleeuwerik) hielden soms diverse minuten vol. Slechtvalken vielen prooi in de lucht aan, Sperwer en Smelleken jaagden meer vanaf zitposten op prooien op de grond. Vangsucces op Tureluur en Bonte Strandloper lag voor alle drie soorten rond de 10%, maar Smellekens waren meest succesvol bij jacht op Veldleeuwerik (12%, tegen 3% voor Sperwer en 0% voor Slechtvalk). Grootste kans op succes werd verkregen met verrassingsaanval, vooral indien in voorafgaande uur geen jacht in gebied had plaatsgevonden. Dit verklaart mogelijk de lange periodes van inactiviteit die roofvogels tussen jachtvluchten inlassen.

van Diermen J. 1996. Sperwers in eerste adulte kleed: onvolledige rui als leeftijdskenmerk. Op Het Vinkentouw 82: 23-26.

Op grond van uitgebreid materiaal uit Noord-Brabant bleek dat 83% van de vrouwtjes en 64% van de mannetjes die als 2de kalenderjaars broeden in hun eerste adulte kleed (blauwgrijs verenkleed) op leeftijd zijn te determineren. Tot ver in september van het 2de kalenderjaar zijn 2kj vogels aan hun tweekeurige verenkleed herkenbaar.

van Diermen J. 1996. Welke ringmaat voor de Wespandief? Op Het Vinkentouw 82: 22.

Voorgeschreven ringmaat bij Wespandief is 13 mm. Dit is in de meeste gevallen waarschijnlijk te ruim. Jongen van >21 dagen oud (vleugellengte >175 mm), zwaarder dan 950 g en tarsusdikte van >9.5 mm krijgen 13 mm, rest kan 11 mm krijgen.

van Dijk J. 1996. Slechtvalken bij Zwolle. Slechtvalk Nieuwsbrief 2(2): 4-5.

Gegevens over aanwezigheid, rui en prooiëus van Slechtvalken op de Centrale Harculo bij Zwolle. **Dijkstra A. 1996. De activiteiten van Buizerds *Buteo buteo* in de winter. Drentse Vogels 9: 11-21.** Systematische waarnemingen naar overwinterende, territoriale Buizerds buiten de broedgebieden (in agrarisch cultuurland). Territoriale agressie neemt af met vorderende winter, precies tegenovergesteld aan activiteiten van broedvogels. De enkele niet-territoriale Buizerds in het gebied verhongerden. Hoofdvoedsel in januari-maart 1995 bestond uit veldmuizen; periodiek en plaatselijk werden ook veel regenwormen gevangen. De vogels brachten meeste tijd zittend op palen door. Tijdens jacht werd geregeld van zitpost gewisseld. Over het geheel genomen werd er zeer weinig gevlogen.

Dijkstra C., Beemster N., Zijlstra M., van Eerden M. & Daan S. 1995 (in werkelijkheid 1996). Roofvogels in de Nederlandse wetlands. Flevobericht 381. Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied, Lelystad. 144 pp. ISBN 90-369-1147-8. Ingenaaid, A4.

Eindrapportage van langlopend (1975-94) project over de betekenis van grote wetlands voor roofvogels. Gaat in op interacties tussen roofvogels, aantalsverloop van roofvogels, voortplantingssucces en jaarlijkse sterfte, prooiaanbod en beheer. De jaagopbrengst wordt onderzocht in relatie tot prooidichtheid en -beschikbaarheid. De Bruine Kiekendief krijgt de meeste aandacht (reproductie, broedselsamenstelling, uitwerking ringgegevens in verband met mortaliteit en trek, populatiedynamiek). Verschillende facetten van dit project zijn of worden afzonderlijk in vakbladen gepubliceerd. Het rapport is rijk geïllustreerd met grafieken en kleurenfoto's.

Eggenhuizen T. & Breek K. 1996. Pootdikte en ringmaat bij de Buizerd. Op Het Vinkentouw 82: 21.

De gemiddelde dikte van de tarsus van 132 's winters gevangen Buizerds in Flevoland beliep 9.15 mm (SD = 0.767, spreiding 7.0-11.1 mm). De 11 mm ring voor Buizerds voldoet in de meeste gevallen. Echter, vogels met resp. 10.7 en 11.1 mm dikke tarsi werden met 13 mm ringen uitgerust. In Drenthe werd onder nestjongen van >24 dagen een tarsusdikte van 7.6-9.8 mm gemeten bij 26 mannetjes, en van 8.9-10.9 mm bij 19 vrouwtjes (R.G. Bijlsma). De dikpootvrouwen zijn met 13 mm ringen beter af dan met 11 mm ringen.

- Wordt vervolgd -